

különböző nézetek között végül a kísérlet fog dönteni és nem a tanár tekintélye.

„Kevesebb több lenne”, hangsúlyozza A. Hobson. Sokkal fontosabb, hogy hogyan válasszuk meg a tanítandó témákat, a fizika környezetvédelmi, globális kérdéseit (felmelegedés, energia kérdés, a közlekedés problémái stb.) nem hagyhatjuk ki. „Az igazi demokráciák nem maradhatnak fenn csak akkor, ha polgárai tudományosan írástudók”. (71. l.) „Fontos minden ember számára jól kiegyensúlyozott intelligenciával felnőni, ami nemcsak a természettudományos ismereteket jelenti, de a képességet hipotézisek felállítására, kísérletek tervezésére és elvégzésére, és eredményeinek diszkutálására.” (Masuko Hiroshi – 88. l.)

Bár jól ismeretes, mégis érdekes a következőket egy kínai „szájából hallani”. „A modern tudomány a maga valóságában Európából ered és a reneszánsz után jött létre alapulva a régi görög civilizációra. A tudomány az ó és középkorban általában a jelenségek szórványos feljegyzéséből vagy a kézműves eljárásokból és technológiákból állt, és spe-

kulatív elméletekből, amelyek szokásosan homályosak és bizonytalanok, sőt tévesek voltak.” „Talán az asztronómia és a matematika a kivételek.” (20. l.)

A kitűnő kiadványnak, amelyik néhány hónappal a konferencia után jelent meg, talán viszonylagos tagolatlansága egyetlen hiányossága. Valamiféle tájékoztató előszó is hasznos lett volna, bár ezt némileg pótolja a hátsó borítón lévő szöveg. Másik probléma vele kapcsolatban, hogy egy pontosan e könyvnek megfelelő című 40 lapos füzet is megjelent, amelyben pl. szerepel Marx Györgynek egy kitűnő tanulmánya arról, hogy valóban korszakváltás előtt áll ma az emberiség. Ezen kívül kínai, ill. japán írással közölt tanulmányok is szerepelnek benne és a résztvevők listája éppen úgy benne van, mint a vastagabb kötetben. Sehol nem talál utalást az ember a két kötet egymáshoz való viszonyára. Egyébként mindkettő lelegején megtaláljuk Göncz Árpádnak ugyanazt a már említett levelét magyar és angol nyelven is.

Berényi Dénes

Göbölös N. László: *Hatvannyolc! Mozaikok egy igazi forradalomról*

Lezli & Karel, 1998, 468 l.

A sokféle évfordulós megemlékezés — honfoglalás, 1848, államalapítás, 2000 — közepe nálunk háttérbe szorult 1968 harmincadik évfordulója. Érthetően, ha figyelembe vesszük, hogy Magyarországon ez az év — az új gazdasági mechanizmus bevezetésének esztendeje — sokkal kevésbé jelképes értékű, mint Csehszlovákiában, az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában — főként Francia-, Olasz- és Németországban —, ahol a prágai tavasz, a vietnami háború elleni tiltakozás, illetve — s a legnagyobb méretekben — a „diákforradalom”, a „kontesztáció” drámai éve volt. 1968-ban világszerte olyan, eredetükben, okaikban és

céljaikban különböző viharos események zajlottak le, melyeknek talán csak két közös vonásuk volt: a forradalmi megújulás vágya és a tanulóifjúság meghatározó szerepe.

Göbölös N. László *Hatvannyolc! Mozaikok egy igazi forradalomról* című könyve a feledés ellen úgy harcol, hogy nosztalgiát akar ébreszteni az, úgymond, „Csillagév” iránt. Mint címében a felkiáltójel s alcímében az „igazi forradalom” kifejezés is érzékelteti, szerzője nem is próbálja titkolni rokonszenvét, rajongását, elfogultságát. Előszavában túlárado patosszal, a képzavarokig fokozott retorikával ünnepli '68-at, „amikor az egész glóbuszon valami új kezdődött... Az egyik

napkorong egészen biztosan az ifjakra ragyogott világszerte, azokra, akik felgyújtották a szunnyadó lelkeket... Ugyanazt az élményt élhették át a kortársak, mint a reneszánsz emberek, akik két tűz közé kerültek a gótikus katedrális fenyegető komorságától és az egészséges testi és szellemi bujaságtól."

A könyv másik jellegzetessége és — az előzőnél ugyan kevésbé — vitatható vonása, hogy 1968 címszó alá sorol szinte minden olyan eseményt, ami a hatvanas és a hetvenes években a világon és hazánkban újat hozott, változást jelentett, „hírértékű volt”, ideértve még a sporteseményeket is. Amúgy is bő tényanyagát így szinte áttekinthetetlenül kiszélesíti. Az elképesztő mennyiségű adatot, dátumot, eseményt, nevet, címet még tovább dúsítja idézetekkel, újságcikkekkel, interjúkkal, dalszövegekkel, személyiség-portrékkal, mini-életrajzokkal, divatszokások bemutatásával... A mű mégsem unalmas információhalmaz, hanem — könnyed stílusának is köszönhetően — színes, érdekes olvasmány, melynek élményét még fokozza a rengeteg apró, de többnyire jól megválasztott fénykép, a „korhű” nyomdai kivitelezés, a képszerűen betördelt korabeli jelmondatok (Szeretkezz, ne háborúzz!, Minden hatalmat a diákoknak!, Tegyetek mindent fordítva, mint ahogyan apátok tette! A lázadás elemi jog!, Tagadd meg a családod, tagadj meg mindent!, Mindenki gyanús harminc év felett!, Marx az Isten, Marcuse az új prófétája, Mao az ő kardja!, stb.).

A sokszínű kavalkádból jól kiérződik a kor sajátos hangulata, ám nem kerekedik ki korszakmonográfia. Az alcímbe „mozai-kok” nem állnak össze történelmi tablóvá. Más, későbbi szerzőkre — történészekre, kultúrtörténészekre — vár a feladat, hogy tárgyilagossággal, rendszerezettebben és kri-

tikusabban dolgozzák fel, mutassák be és értékeljék 1968 történéseit, tudományos választ adva arra a kérdésre, „igazi forradalom” volt-e, szétválasztva, sőt ha kell, szembeállítva azt, amit e könyv egybeolvasztva-ömlesztve kínál fel, rámutatva olyan ellentmondásokra, mint egyfelől a kommunista diktatúra elleni lázadás Prágában, másfelől a kommunista diktátorok (pl. Mao) bálványozása a nyugati balosok körében; egyrészt a vietnami háború s általában a militarizmus és az erőszak elleni jogos és helyes tiltakozás, másrészt viszont a terrorizmusig fokozott „forradalmi” erőszak igenlése, demokratikus jogállamokkal szemben is; az egyik oldalon az akkoriban keletkezett maradandó értékű művészi alkotások, a másikon egyes vezető értelmiségiek, hangadó írástudók, vezérideológusok (Marcuse, Ginsberg, sőt maga Sartre) elképesztő felelőtlenége, morális és kulturális színvonal-süllyedése.

Tőlünk nyugatra már megkezdődött ez a történelmi munka. Olaszországban például, miközben sorra jelennek meg az évfordulós-nosztalgizáló-hangulatidéző képeskönyvek és olyan elfogult-pártos munkák, mint a '68-as diákvezér, Mario Capanna emlékiratai (*Formidabili quegli anni*) vagy a hetvenes években a terroristák közé sodródott Nanni Balestrini és szerző-, illetve szerkesztőtársa, Primo Moroni vaskos dokumentumgyűjteménye (*L'orda d'oro*), napvilágot látnak objektív, hiteles történelmi elemzések is, mint a Marcello Flores – Alberto De Bernardi szerzőpáros monográfiája (*Il Sessantotto*). A bőség illetően zavarára nálunk még várni kell. Göbolyös N. László mindenesetre megtette az első lépést. Sok szempontból vitatható könyvének ez a fő érdeme.

Madarász Imre